

N.F.S. Grundtvigs tale om valgret i Den Ekstraordinære Rigsdagsforsamling II

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Medlem af den
ekstraordinære
Rigsdagssamling

Dato

19. juli 1866

Sted

Christiansborg

Omstændigheder

Ved Rigsdagsforsamlingen i 1866 diskuterede man indskrænkning af valgretten, hvilket Grundtvig var i mod. Resultatet blev imidlertid 'Den gennemsete Grundlov' af 28. juli 1866, der var en revision af Junigrundloven fra 1849 og betød indførelse af privilegeret valgret til Landstinget, mens man i Folketinget forblev valgt med almindelig valgret.

Dette er Grundtvigs tale ved tredje behandling af "Udkast til Danmarks Riges gennemsete Grundlov af 5. Juni 1849".

For nu at ende ligesaa mildt og roligt, som jeg tør sige, jeg har begyndt og stræbt at blive ved, saa skal det være mit Første ved denne Slutning at takke det høie Ministerium og hele Thinget, fordi jeg har faaet, hvad jeg bad om fra Begyndelsen, Ordet i sin Frihed og Ørenlyd. Jeg har faaet det saa rigeligt, at oftere, som i dette Øieblik, overlodes det til mig og mine folkelige Venner at tale alene, og hvorvel jeg ikke skal sige, at det har syntes, som vore Ord udrettede Meget, og endskjøndt det er aabenbart, at her slog Ordsproget feil, at den, som tier, han samtykker, saa føler jeg det alligevel som min Skyldighed at takke for den Ordets Frihed og den Ørenlyd, som blev os til Deel endog lidt over min Forventning.

Men skjøndt hverken Ministeriet eller Thingets Overtal har villet indrømme mig det Allermindste, saa haaber jeg dog, at de til Slutning ville indrømme mig, hvad jeg kalder Meget, at har jeg end talt saa frit, som en ældgammel Mand, der ikke har synderlig Mere for sig selv at haabe eller frygte i denne Verden, saa har jeg dog stræbt at tale saa mildt og roligt som en upartisk Mand, der ikke seer paa Andet, end hvad han anseer for det fælles, almindelige Bedste, og som en Mand, der, i hvor høi Priis han end sætter paa Hjertet baade hos Enkeltmand og hos hele Folkefærd, dog har det Skjøn, at Thingstedet er ikke Stedet til Hjerteudgydelser, saa han har heller ikke for Skik at præke paa Thinge, saalidt

som at holde Thing i Kirken.

Dette var, sagde jeg, min første Skyldighed; men det var dog ikke min hele Skyldighed idag, da jeg ventelig taler mit sidste Ord, ikke blot i denne Sag, men i denne Sal, i dette Thing, som synes ikke at ville spare sit eget Liv for det almindelige Bedste, og i denne Kreds af Mænd, der deels have raadet og deels i dette Øieblik raade, saavidt Mennesker kunne raade, for Danmarks Vee og Vel, og som vide, at de staae Folket og Historien til Regnskab. Jeg maa derfor til Slutning ligesom fra Begyndelsen udbede mig lidt Taalmodighed med Aldersformanden, som begyndte at tale kongeligt og folkeligt i Christian den Syvendes Dage og gjør saa endnu i Christian den Niendes. Hans Ord, siger man, var i Ungdommen meget for skarpt og meget for kongeligt; hans Ord, siger man, i Alderdommen er meget for mildt og meget for folkeligt; men Ingen har dog nægtet, at hans Ord var altid dansk og fædrelandsk, og det i saa høi en Grad, at han sparede ikke at sige om det lille Danmark, hvad en berømt britisk Statsmand (Canning) sagde om det store England: Jeg ønsker den hele øvrige Verden alt Godt, men naar enten den eller mit Fædreland skulde forgaae, saa foretrak jeg dog, uden al Betænkelighed mit Fædreland.

Denne Egenskab ved mit Ord, som Verdensborgerne, hvem Alle uden de selv ere lige kjære, høilig har lastet, denne Egenskab har imidlertid, som det var at vente, efterhaanden givet mit Ord en ikke ringe Indflydelse hos Folket, hvad man ogsaa kan see herinde; thi det er aabenbart hverken noget Parti, ikke heller mine kirkelige Tilhørere i Hovedstaden, men det er Folket, de troe Jyder, som have valgt mig ind i dette Thing, for at jeg skulde tale Folkets og gamle Danmarks Sag ligesaa roligt og med den samme Seighed, som er dem eiendommelig.

Derfor er det min Skyldighed, endnu i dette Øieblik, da de synes spildte, alle de gode Ord, som jeg paa Folkets Vegne har villet give Ministeriet og Thingets Overtal for at lade en Sag falde, som aabenbar er ufolkelig og farlig, eller dog idetmindste at underkaste den en ny og grundig Prøvelse, selv i dette Øieblik er det min Skyldighed at holde Ørene stive og at prøve dog endnu engang, om det ikke dog var muligt, at et godt Ord kunde finde et godt Sted paa den danske Rigsdag, som, jeg gjentager det, et godt Ord altid har fundet i det danske Folkehjerte - selv da, naar det langt fra politisk Klogskab ikke engang vidste af sig selv at sige, som der i Grunden er Tilfælde med os Alle, naar vi ligesom de tyske Professorer ikke engang vide eller huske, at sund Forstand paa Livet er hverken

Meer eller Mindre end en sand Følelse, der bliver sig selv klar.

Idet jeg nu villigt indrømmer, at for Øieblikket holder det danske Folk paa den uforandrede Grundlov af 1849 og paa den almindelige Valgret til Landstinget selv i sin Mathed - meest af en uvilkaarlig Følelse, saa paastaaer jeg dog, at denne Følelse netop er en af de sande Følelser, som, naar den klarer sig, bliver til sund politisk Forstand, og den har klaret sig, mener jeg, naar, man indseer, at Ulempen og Farligheden ved alle de Afgjørelser, hvor man ikke kan veie Stemmerne, men maa tælle dem - at den Ulempe og den Farlighed efter Erfaringens Vidnesbyrd formindskes i den samme Grad, som det afgjørende Overtal bliver større, at det er saaledes i alle Retninger ligesom i Nævningeretten, og at netop derfor er den almindelige Valgret saa stort et borgerligt Gode, at et Folk, som engang har faaet den i lovlig Besiddelse, bør aldrig slippe den til nogen Priis, end sige da til den Priis, som for Øieblikket bydes det danske Folk for dets Valgret, dets umistelige, og, naar den holdes fast, i vore Dage utabelige Valgret.

Jeg tør derfor dristigt forudsige, at naar kun Danmark beholdt sin Valgret og beholdt sit vel skrøbelige, men dog folkevalgte Landsting, da vil den Tid snart komme, da Folkets sande og sunde Følelse vil klare sig paa Forholdet mellem en fri Konge og et frit Folk, som er ikke bundet af. noget Privilegium, ikke skilt ad ved Stænder, saa Verden skal forundre sig. Paa den anden Side maa jeg forudsige, at dersom Danmark nu faaer et ufolkeligt Landsting, hvis Overtal idetmindste er fremmed for det rette Skjøn paa Frihed og Ligelighed, da vil Folket kun have Ulykke af sin Rigsdag og af hele sin saakaldte frie Forfatning og da vil der kun beredes baade Konge og Fædreneland en sørgelig Fremtid.

Jeg veed det nok, at de Høilærde smile, om ikke lee ad alle saadanne Forudsigelser, og de have derfor tidt enten blot for Løier eller med en vis Spydighed kaldt mig »Spaamanden«, undertiden endogsaa »Spaaqvinden«, men jeg veed ogsaa, at skjøndt det rigtignok paa Dansk altid hedder »at spaae«, naar man ytrer en sikker Formodning om Fremtiden, saa er der dog stor Forskjel paa, hvoraf man spaaer, og jeg veed, jeg har aldrig spaaet enten af Streger i Haanden eller af Stjerner paa Himlen, men kun af den Oplysning vi Alle kunne faae ved at agte vel paa Folkets Art og Æt, paa Tidernes Løb og Tidernes Tegn, hvad de Høilærde sjelden værdige deres Opmærksomhed, men som jeg fra Ungdommen af har skjænket hele min.

Jeg tænker næsten heller ikke, de ville nægte eller kunne nægte, at fordi jeg kun har forudsagt, hvad jeg saa maatte følge af det Forbigangne og det Nærværende, at derfor har jeg dog især med Hensyn paa gamle Danmark og Danmarks Folk, paa Slesvigholsteen og Heelstaten baade seet og sagt Adskilligt forud, som det havde været godt, om man havde ændset, førend det var forsiide. Jeg tør derfor sige, det vilde være klogt, netop statsklogt, dersom man vilde ændse, hvad jeg nu forudsiger om al den Bitterhed, Splid og Krebsgang indadtil og Farer udadtil, som man selv bereder sig, naar man nu vil presse og drive en Grundlovsforandring igjennem, som dog aldrig tilgavns kan gennemføres uden med saa stort et Overtal, som grændser til Eenstemmighed, og med Hensyn til hvilken jeg ikke har hørt fra nogen af Siderne, at der var Nogen, som ventede sig synderlig Vinding, som var værd at nævne, af denne Forandring enten for det Fælles eller for det Særlige.

Jeg har før paa et andet Sted ofte hørt baade af Ministrene og af andre Ledere, at der var meget smukke Ting og Tanker, som de kunde ønske at gennemføre, men som de ikke turde for det store Ansvar, som hvilede paa Gjennemførelsen, og jeg har stundom, jeg tilstaaer det, smilet over den store Frygt for et Ansvar, som i mine Øine var meget let at bære; men sørgeligt vilde det være, dersom jeg nu paa mit første og sidste Sæde her i Landstinget skulde møde saa stor en Kjækhed og Sorgløshed, at man end ikke vilde skjænke det tungeste Ansvar en alvorlig Tanke, ikke selv da, naar en gammel Rigsdagsmand og Sagamand, Folkeven og Folketaler advarede og maatte, hvis han havde Ret, staae som et Vidne fra Slægt til Slægt, saalænge Danmark staaer, altsaa med Guds Hjælp til Verdens Ende; thi det er min første og min sidste Forudsigelse, at, hvad man saa end gjør, enten ude eller hjemme, saa vil sikkert Danmarks Rige bestaae, saalænge Bølgerne rulle.

Kilde

Det Kongelige Bibliotek: N. F. S. Grundtvig, Rigsdagstaler 1866,

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-om-valgret-i-den-ekstraordinaere-rigsdagsforsamling-2>